

АХРОМАТИЧНА СКЛАДОВА В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*У роботі проаналізовано та систематизовано клінічні терміни до складу яких входять ахроматичні кольороназви. Висвітлено етимологію, структуру та функцію ахроматичної складової у клінічній термінології. **Ключові слова:** кольороназва, клінічна термінологія, ахроматичні кольори.*

The paper analyses and systematises the clinical terms that include achromatic colouronyms. The etymology, structure, and function of the achromatic components in clinical terminology are determined.

Key words: colouronym, clinical terminology, achromatic colours.

Колір виступає фундаментальним аспектом нашого світосприйняття, а також ключовою філософською категорією в різних лінгвістичних культурах. Значення колоративів зумовлене здатністю відображати навколишню дійсність і поглиблювати наше розуміння навколишнього світу [3]. У сучасній медичній термінології колоративи виступають важливою складовою терміносистеми, які сприяють уточненню, фіксації та передачі наукової інформації.

Проблемі дослідження кольороназв нині присвячена значна кількість сучасних лінгвістичних розвідок на матеріалі різних мов (В. Горлачова, І.Кочан, В.Синиця, О.Беляєва, Н.Ніколаєва, О.Огуй, В.Рудий), тому дослідження латинської клінічної термінології на предмет виявлення колоративних складових є актуальним. Це зумовлюється тим, що колороніми виступають частиною більш глобальної проблеми співвідношення змісту і форми мовного знака в мові, що робить вивчення питань особливостей семантики кольоропозначень актуальним як у теоретичному, так і в практичному плані [2]. Колір може відтіняти ознаку, виокремити або підкреслити певні характеристики захворювання, саме тому дослідження особливостей кольороназв відіграє важливу роль у медичній термінології та в медицині загалом [1].

Матеріалом для нашого дослідження слугували латиномовні клінічні терміни до складу яких входили ахроматичні колороніми. До ахроматичних кольорів ми відносимо білий, чорний, сірий колір і всі їх відтінки. Аналізовані терміни були відібрані для компонентного аналізу методом суцільної вибірки з енциклопедичних словників (Арнаудов 1979; Беляєва, Ждан, Цісик, 2020).

Клінічні терміни із ахроматичною складовою представлені такими, які мають у своїй структурі включають білий колір (66 термінів), чорний колір

(30 термінів) та сірий колір (9 термінів). Терміни із колоративною складовою, які позначають ахроматичні відтінки представлені незначною групою (7 термінів): блідий (4 терміни); темний, чорнуватий (3 терміни).

Терміни, до складу яких входить кольороназва «білий» представлені:

а) латинським прикметником (*albus, a, um* – білий та *albidus, a, um* – білий, білючий) у складі дво/багатослівних клінічних термінів, наприклад: *phlebitis alba dolens* – болевий білий флебіт, гострий тромбофлебіт, який характеризується молочнобілим забарвленням шкіри, місцевим набряком і помірним болем по ходу вен; *maculae albiae* – білі плями на серозному шарі очеревини;

б) латинською основою у складі афіксального іменника/складеного прикметника, який у подальшому може входити до складу дво/багатослівного клінічного терміна, наприклад: *Albinismus* – альбінізм; *Acromelanosis albor punctata* – білоцятковий акромеланоз;

в) грецькою основою (гр. *leukos* – білий) у складі композитів або афіксальних іменників, які у свою чергу утворюють дво/багатослівні клінічні терміни, наприклад: *leucoma* – левкома (більмо) → *leucoma corneae bilaterale* – двобічна левкома (більмо) рогівки; *leucoplakia* – лейкоплакія → *leucoplakia verrucosa* – верукозна лейкоплакія.

Було також виявлено один випадок, коли на позначення білого кольору використовувався прикметник «cretaceus, a, um – крейдяний» (від лат. *creta, aef* – біла глина, крейда), наприклад: *macula cretacea* – біла пляма. Аналізовані терміни з колоронімом «чорний» представлені:

а) латинським прикметником (*niger, gra, grum* – чорний) у складі дво/багатослівних клінічних термінів, наприклад: *Cataracta nigra* – чорна катаракта;

б) активним дієприкметником теперішнього часу (*nigricans, ntis* – чорніючий) у складі дво/багатослівних клінічних термінів, наприклад: *acanthosis nigricans benigna* – доброякісний чорний акантоз;

в) грецькою основою *melan-* (гр. *melas, melaina, melan* – чорний) у складі композитів (іменників і прикметників) або афіксальних іменників, наприклад: *tumor neuroectodermalis melanoticus* – меланотична нейроектодермальна пухлина; *melanoma* – меланома, злоякісна пухлина, яка виникає з меланоцитної системи шкіри й інших органів.

На позначення чорного кольору було виявлено також використання прикметника вугільний (від лат. *carbo, onism* – вугілля), наприклад: *macula carbonea* – вугільна пляма (темна пляма).

Клінічні терміни, які містять у своєму складі кольороназву «сірий», представлені незначною кількістю термінів, де вони виражені:

а) основою латинського прикметника «canus, a, um – сивий, сірий, попелясто-сірий», який у свою чергу утворює дво/багатослівні терміни, наприклад: **canities** – сивина → **canities senilis** – стареча сивина;

б) основою грецького прикметика «polios – сірий» у складі суфіксального/складеного іменника, який у подальшому утворює дво/багатослівні терміни, наприклад: **poliomyelitis** – поліомієліт → **poliomyelitis abortiva** – абортивний поліомієліт.

Серед досліджуваних термінів зафіксовані найменування на позначення відтінків ахроматичних кольорів, наприклад: **candidosis interdigitalis** (від лат. *candidus, a, um* – сніжно-білий) – міжпальцевий кандидоз, характерним проявом якого є білуватий наліт; **asphyxia pallida** (від лат. *pallidus, aum* – блідий) – бліда асфіксія.

Аналіз клінічних термінів із ахроматичною складовою дозволив виявити функціонування у досліджуваній термінології: 1) синоніми, наприклад: **candidosis interdigitalis / erosio interdigitalis candidomycetica** – міжпальцевий кандидоз; **fluor albus / leucorrhoea** – лейкорея, білі (патологічні виділення білого кольору зі статевих органів жінок); 2) антоніми, наприклад: **macula cretacea** – біла пляма та **macula carbonea** – темна (вугільна пляма).

Таким чином, клінічні терміни, які мають у своєму складі ахроматичні колороніми, вказують на певну характерну ознаку захворювання чи симптом за позначуванним кольором, тим самим уточнює, деталізує та конкретизує ці терміни.

Список використаних джерел

1. Синиця В. Г., Беляєва О. М. Деякі питання функціонування колоронімів у клінічній термінології. *Current Trends in the Study and Teaching of Foreign Languages: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Online Conference (Poltava, 04 June 2021)*. Poltava: Astraya, 2021. P. 193–198.
2. Кочан Ірина. Кольороназвивмедичнійтермінолексії. *Лінгвістичністудії*, №. 42. 2021. С. 92–100.
3. Ніколаєва Н. М. Проблематика вивчення лексико-семантичної групи слів на позначення кольору в сучасній німецькій мові. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Філологічні науки*. 2009. Вип. 1. С. 129–131.

Джерела ілюстративного матеріалу

4. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т., Т.1 А-М / укладачі: О. М. Беляєва, В. М. Ждан, А. З. Цісик. К. : ВСВ «Медицина», 2020. 344 с.
5. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т., Т.2 N-W / укладачі: О. М. Беляєва, В. М. Ждан, А. З. Цісик. К. : ВСВ «Медицина», 2020. 456 с.
6. Arnaudov G. *Terminologiamedicapolyglotta*. Медицинская терминология на пяти языках. София, 1979. 944 с.